

Obsah

8	PŘEDMLUVA (<i>Martin Franc</i>)
14	ÚVODNÍ SLOVO (<i>Eva Zažímalová</i>)
19	1. HISTORICKÝ RÁMEC A LEGISLATIVNÍ ZÁZEMÍ 1963–1967
20	1.1 Politický, společenský a hospodářský kontext 1963–1967 (<i>Martin Franc</i>)
44	1.2 Zákon o Československé akademii věd z roku 1963 (<i>Adéla Jůnová Macková</i>)
54	1.3 Příprava zasedání ÚV KSČ k vědě a vědecko-technickému rozvoji v roce 1967 (<i>Martin Franc</i>)
64	<i>Prameny a literatura ke kapitole 1</i>
69	2. STRUKTURA, LIDÉ, PŘÍZNAČNÉ FENOMÉNY 1963–1967
70	2.1 Proměny členské základny ČSAV 1963–1967 (<i>Martin Franc</i>)
86	2.2 Proměny struktury a vedení v letech 1963–1967 (<i>Martin Franc</i>)
102	2.3 Klíčové osobnosti ČSAV šedesátých let
103	František Šorm (<i>Martin Franc</i>)
114	Ivan Málek (<i>Martin Franc</i>)
124	Josef Macek (<i>Hana Kábová</i>)
140	2.4 Společenskovědní týmy k řešení komplexních aktuálních otázek a ČSAV (<i>Martin Franc, Jiří Hoppe, Francesco Caccamo</i>)
170	2.5 Mezinárodní kontext vývoje ČSAV 1963–1967 (<i>Michaela Šmidrkalová</i>)
190	2.6 ČSAV a SAV v letech 1963–1970 (<i>Adam Hudek</i>)
204	<i>Prameny a literatura ke kapitole 2</i>
213	3. OBDOBÍ LET 1968–1970
214	3.1 Historický kontext 1968–1970 (<i>Martin Franc</i>)
228	3.2 ČSAV mezi reformami a normalizací 1968–1970 (<i>Martin Franc – Boris Moskovič</i>)
256	3.3 Proměny členské základny ČSAV v letech 1968–1970 (<i>Martin Franc – Marie Babenská</i>)
276	3.4 Rehabilitační řízení v ČSAV 1968–1969 (<i>Věra Dvořáčková</i>)
296	3.5 Vlna exilu a ČSAV (<i>Tomáš Gecko – Jan Hálek</i>)
312	3.6 Mezinárodní kontext vývoje ČSAV 1968–1970 (<i>Michaela Šmidrkalová</i>)
324	<i>Prameny a literatura ke kapitole 3</i>
331	4. VĚDA NA PRACOVIŠTÍCH AKADEMIE 1963–1970
332	4.1 ČSAV a státní plán základního výzkumu (<i>Daniela Brádlarová</i>)
346	4.2 Vědy o neživé přírodě a technické vědy v ČSAV
347	4.2.1 Vědy o neživé přírodě a technické vědy (<i>Věra Dvořáčková</i>)
364	4.2.2 Ústav pro hydrodynamiku (<i>Věra Dvořáčková</i>)
384	4.2.3 Astronomický ústav (<i>Tomáš W. Paolíček</i>)

406	4.3 Vědy o živé přírodě a chemické vědy v ČSAV
407	4.3.1 Vědy o živé přírodě a chemické vědy (<i>Martin Franc</i>)
420	4.3.2 Ústav experimentální botaniky (<i>Martin Franc</i>)
441	4.3.3 Ústav makromolekulární chemie (<i>Jiří Šoukal</i>)
460	4.4 Společenské a humanitní vědy v ČSAV
461	4.4.1 Společenské a humanitní vědy (<i>Martin Franc</i>)
474	4.4.2 Orientální ústav (<i>Adéla Jůnová Macková</i>)
494	4.4.3 Historický ústav (<i>Jan Hálek – Boris Moskovič</i>)
516	<i>Prameny a literatura ke kapitole 4</i>
525	5. PODPORA ROZVOJE VĚDY A VÝZKUMU V ČSAV 1963–1970
526	5.1 Výchova vědeckých pracovníků v ČSAV (<i>Jan Boháček – Věra Dvořáčková</i>)
558	5.2 Nakladatelství ČSAV (<i>Jiří Šoukal</i>)
574	5.3 Patentové středisko ČSAV (<i>Tomáš Gecko</i>)
588	5.4 Archiv ČSAV (<i>Vlasta Mádlová</i>)
604	5.5 Pokusy o vybudování reprezentace vědců – Český svaz vědeckých pracovníků a jeho předchůdci (<i>Marek Ďurčanský</i>)
616	5.6 Vědecké společnosti při ČSAV (<i>Věra Dvořáčková</i>)
634	<i>Prameny a literatura ke kapitole 5</i>
638	ZÁVĚR (<i>Martin Franc</i>)
645	PŘÍLOHY (<i>Nataša Kmochová – Martin Franc</i>)
678	Summary
684	Jmenný rejstřík
694	Seznam zkratk
698	Seznam vyobrazení

Historický kontext 1968–1970

Martin Franc

3.1

Koreny převratných společenských změn, které v roce 1968 zcela změnily politickou a společenskou atmosféru, sahaly v některých případech až do padesátých let, nebo dokonce ještě hlouběji. Za nejdůležitější faktory, které bezprostředně vedly na přelomu let 1967 a 1968 k personálnímu zemětřesení v nejvyšších patrech politické moci (a poté pokračujícímu i na nižší úrovni), považuje historik Jiří Hoppe potíže a konflikty spojené se zaváděním zevrubné ekonomické reformy, bouři nevole vyvolanou prvním tajemníkem ÚV KSČ a prezidentem v jedné osobě Antonínem Novotným v oblasti česko-slovenských vztahů a konečně neúměrně tvrdý postup proti kritickým projevům účastníků IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů v roce 1967.¹ Československé akademie věd se to však týkalo spíše okrajově, i když otcem ekonomické reformy, jež vzbuzovala kontroverze, byl její člen a ředitel Ekonomického ústavu Ota Šik, který se podle J. Hoppeho ve snaze prosadit co nejvíce ze své koncepce politicky radikalizoval a své reformní požadavky stále stupňoval. Přestože se zapojoval i do činnosti Akademie, jeho názory těžko můžeme vnímat za reprezentativní postoje celé instituce. V česko-slovenských vztazích postupovalo vedení ČSAV rozhodně obezřetněji než Antonín Novotný, i když zde samozřejmě nechyběly třecí plochy a čím dál zřetelněji se upevňovalo vnímání ČSAV jako spíše české instituce. Snahy o plnou samostatnost Slovenské akademie věd ve správě a řízení se projevovaly také stále jednoznačněji. Dění kolem IV. sjezdu československých spisovatelů dávalo vzpomenout na dřívější zásah vedení Akademie proti nepohodlnému pracovníkovi Filosofického ústavu Ivanu Svitákovi, i když se funkcionáři Akademie nakonec přiklonili k relativně mírnější variantě a nesáhli k odebrání *Filosofického časopisu* rebelujícímu ústavu.

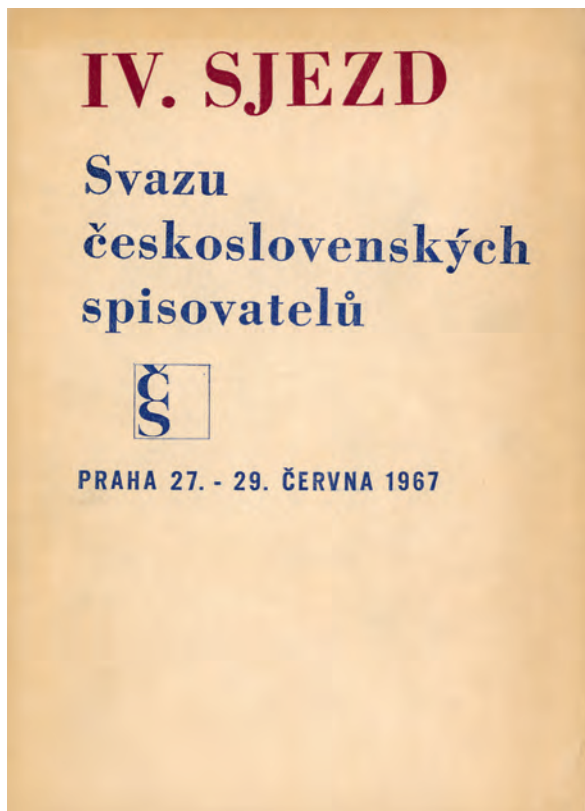
Antonín Novotný sice nepředstavoval pro vedení ČSAV ideální variantu, ale přece jen reprezentoval chruščovovskou politiku, která koneckonců sázela hodně na roli vědy při zvyšování životní úrovně

a při postupném budování socialistické a v blízkém výhledu i komunistické společnosti. Funkcionářům Akademie nejspíš příliš nevadilo, že se A. Novotný o dění v jimi řízené instituci nezajímal a styk s nejužším vedením KSČ přenechával jiným členům předsednictva ÚV jako J. Hendrychovi nebo V. Kouckému. Na druhé straně jeho stále silnější konzervativismus a rostoucí podrážděnost vůči představitelům jiných názorů v sobě skýtala i pro Akademii nemalá nebezpečí, zejména s ohledem na kritickou náladu určité části vědeckých pracovníků zejména společenskovědních ústavů. Nový první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček se nejevil jako člověk s nějakými předsudky vůči Akademii věd, která se nezapletla ani do tehdy aktuálních česko-slovenských konfliktů. I proto ČSAV patřila mezi instituce, které razantní personální změnu přijaly spíše s optimismem a spěchaly se přihlásit do „progresivního“ tábora již na samém začátku roku, kdy se dosah změn začal teprve rýsovat a vynořovat z mlhy dohadů. Nadějně se pro Akademii jevila podpora nového prvního tajemníka ve snahách zohlednit v novém programu KSČ v plné míře nastupující tzv. vědecko-technickou revoluci. Již v lednu zahájené práce na novém pojetí uplatňování teze o vedoucí úloze komunistické strany také vcelku odpovídaly zájmům ČSAV. Na konci prvního měsíce roku 1968 se také začala formovat skupina připravující akční program strany, v níž byla Akademie zastoupena poměrně výrazně. Jiří Hoppe dokonce Radovana Richtu, intelektuála dlouhodobě spojeného s Akademií i prostřednictvím mezioborového týmu, označuje za jednoho z hlavních autorů celého programu.²

Mnohem méně příznivě se nejvyšší vedení Akademie tvářilo na jeden ze základních procesů charakterizující společenský vývoj v Československu v roce 1968 – obrovské vzednutí občanské aktivity a s tím spojenou vlnu kritiky ve veřejném prostoru, která se týkala jak hodnocení minulosti, zejména období stalinismu, tak i širokého spektra soudobých problémů a nešvarů. Na rozdíl od minulosti se do palby kritiky mohla dostat prakticky každá instituce

1 Kapitola se opírá mj. o laskavě zapůjčený rukopis textu dílu *Velkých dějin zemi Koruny české* věnovaný roku 1968 od Jiřího Hoppeho, který vyjde v nakladatelství Paseka.

2 K projednání návrhu Akčního programu KSČ byl na zasedání předsednictva ÚV KSČ přizván nejenom R. Richta, ale i předseda ČSAV F. Šorm.

Obr. 114

Obálka sborníku s protokolem z jednání ze IV. sjezdu spisovatelů. Publikaci vydalo v roce 1968 nakladatelství Československý spisovatel.

a každý její představitel, pochopitelně včetně Akademie a jejích nejvyšších funkcionářů, z nichž mnozí, včetně Františka Šormy, zastávali důležité pozice již od samotného vzniku ČSAV v roce 1952. Někteří byli, jak už jsme zmínili v předchozích kapitolách, spojeni také s represemi ve vědě (např. s prověrkami v roce 1958) a s razantním prosazováním různých, často hodně kontroverzních sovětských „učení“. Ani je už nechránila předběžná cenzura zrušená roku 1968³ a veřejný tlak je nutil znovu (a často velmi bolestně a se sebezapřením) reflektovat některé body své dosavadní kariéry, na něž se v nedávné minulosti

snažili s větším či menším úspěchem zapomenout. Funkcionáři Akademie stejně jako představitelé všech jiných institucí (od policie přes justici a školy až po různé průmyslové podniky či zájmové spolky a společnosti) byli najednou konfrontováni se situací, kdy museli vlastními silami obhájit svoje pozice a svoji autoritu, a nestačilo pouhé „posvěcení“ na příslušné úrovni aparátu komunistické strany. Ještě důležitější roli ale hrálo zřizování různých spolků a sdružení, které narušovaly postavení dosud monopolních institucí, mezi něž patřila ve svém segmentu i Československá akademie věd. Jak se také dalo očekávat, vzedmutá vlna občanské aktivity u mnoha institucí znovu oživila nejrůznější staré a pozapomenuté rány a spory. Probouzely se dávné křivdy a novináři s chutí rozkrývali případy zneužívání moci v nedávné minulosti. Některé z „kostlivců ve skříní“ vypadávajících v bouřlivé atmosféře jara a léta 1968 zmíníme v následující kapitole, stejně jako se zde detailněji dotkneme dobově typického vnitřního kvasu, jenž se projevoval ve všech podobných velkých, heterogenních institucích s dlouhodobě neměnným složením nejvyššího vedení. Je zřejmé, že s každou ze znovuotevřených kauz ztrácela Akademie pověst instituce povznesené nad ideologii a politiku a naopak ukazovala, že i ČSAV byla v plné míře víceméně spolehlivě fungující součástí mocenských mechanismů od počátků své existence zkraje padesátých let, tedy v jednom z nejtemnějších období československých dějin.

Společenský a politický vývoj od jara 1968 rychle nabýval na dynamice, všechna omezení a regulativní mechanismy zabráňující proudy kritického hodnocení padala, přibývalo nucených odchodů různých zkompromitovaných funkcionářů na všech úrovních (v březnu, po aféře týkající se útěku generála Jana Šejny, abdikoval Antonín Novotný na funkci prezidenta i člena předsednictva ÚV KSČ, což spustilo další sérii výměn na nejvyšších státních a stranických pozicích), i když legislativní a institucionální rámce zatím zůstávaly formálně prakticky nedotčeny. Výrazně se naproti tomu aktivizovaly některé dosud prakticky nefunkční společenské organizace, které zbvaveny povinností převodní páky stranické politiky

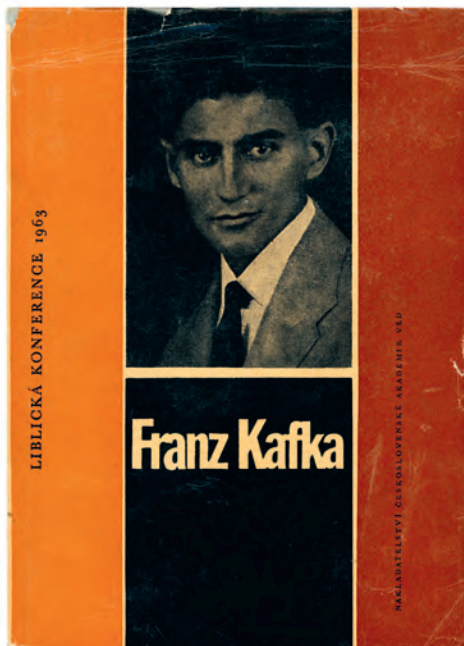
3 Zákon č. 84/1968 Sb. ze dne 26. června 1968, kterým se mění zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích.

začaly konečně plnit svoji úlohu ve společnosti spočívající v obraně oprávněných zájmů členstva. V případě Akademie, kde chyběla na rozdíl od vysokých škol celoakademická struktura KSČ, si zvláště aktivně počínaly odbory. Naopak některé dosud monopolní instituce se ocitly v hluboké krizi, rozpadly se a jejich místo zaujalo několik dílčích organizací, což platí zejména pro Československý svaz mládeže, který však měl v šedesátých letech v ČSAV spíše formální, okrajové postavení. To souviselo i s rychle rostoucím průměrným věkem akademických pracovníků. Již na jaře se rozproutly diskuse o vytvoření orgánu, který by zastupoval a reprezentoval zájmy všech vědeckých pracovníků bez ohledu na místo jejich působiště a fungoval by i jako garant některých základních svobod, především svobody bádání. Např. v Socialistické akademii došlo k revokování dřívějších mocenských zásahů, což opět vedlo k personálním výměnám (I. Málek však pozici předsedy uhájil). Bylo přitom jasné, že taková instituce nemůže vzejít čistě z půdy samotné Akademie, protože by to příslušníci akademické komunity vnímali jako návrat k starému hierarchickému systému privilegujícímu do značné míry neoprávněně právě ČSAV a její vědecké pracovníky.

Proud kritiky směřované jak na nedávnou minulost, tak i na široké spektrum aktuálních společenských problémů od výpadků v zásobování, mezilidských a mezigeneračních vztahů přes výchovu dětí až po otázky mezinárodněpolitického postavení Československa a případy zneužívání politické moci, od počátků silně znepokojoval zejména představitele dogmatického křídla komunistických stran v jiných zemích sovětského bloku, ale i v samotném Sovětském svazu. Velmi kriticky se vyjadřovali zejména straničtí funkcionáři z Německé demokratické republiky („země Karla Marxe a Friedricha Engelse“), která se snažila pasovat do pozice strážce ideologické čistoty marxismu-leninismu. Nutno podotknout, že východoněmečtí ideologové se rozrušeně ozývali již od první poloviny šedesátých let, např. v souvislosti s již zmiňovanou konferencí Franz Kafka a jeho doba, uspořádanou v zařízení ČSAV na zámku v Liblicích v roce 1963. Naopak určitou vůli ke kompromisu a jisté pochopení pro vedení KSČ vykazoval zejména předák maďarských komunistů János Kádár, který si vzhledem ke svým osobním zkušenostem uvědomoval sílu tlaků, jimž

funkcionáři ÚV KSČ museli každodenně čelit. Sovětský generální tajemník komunistické strany Leonid Iljič Brežněv se zpočátku zřejmě také nepřikláněl k otevřeně silovému řešení a spoléhal na politický tlak na vedení KSČ, který měl zajistit utlumení intenzity veřejné kritiky a obranu sovětských mocenských i ideologických zájmů. V případě, že by československému vedení situace z pohledu Sovětského svazu a jeho spojenců „přerostla přes hlavu“, nevyklučoval však ani on přímý vojenský zásah. Poprvé samotný L. I. Brežněv přijel i s dalšími nejvyššími představiteli států Varšavské smlouvy zkontrolovat vývoj v Československu již v době oslav jubilea tzv. „Vítězného února“, tedy komunistického převratu v únoru 1948. Zde mj. zasáhl i do oficiálního projevu A. Dubčeka, kterého přiměl jednoznačně deklarovat vedoucí úlohu komunistické strany v umění či ve vztahu k mládeži a zdůraznit věrnost principu demokratického centralismu. I nadále se však nejvyšší sovětský funkcionář choval relativně umírněně na rozdíl např. od východoněmeckého předáka Waltra Ulbrichta, který např. označil veškerou československou kulturu za buržoazní. Polského nejvyššího představitele Władysława Gomułku zase nejvíce iritovalo svobodné psaní tisku. V následném období se situace v Československu z pohledu L. I. Brežněva i nejvyšších funkcionářů Bulharska, Maďarska, NDR a Polska rychle zhoršovala, což jasně ukázala schůzka v Drážďanech na konci března, kde bylo československé vedení vystaveno mimořádně ostré kritice kvůli dosavadnímu vývoji. Došlo i na zcela jasnou pohrůzku vojenské intervence, prezentované už tehdy jako bratrská pomoc. Ze schůzky nevzešlo na žádost československé delegace žádné oficiální komuniké a členové delegace v čele s A. Dubčekem její průběh do značné míry utajili i před zbytkem vedení ÚV KSČ i před občany. J. Hoppe toto jednání označil oprávněně za kontroverzní, ale uvádí i argumenty, které Dubčeka k němu přivedly. Šlo logicky o snahu dále nejitřit veřejnou atmosféru v zemi, kde by po zveřejnění skutečného stavu vztahů pravděpodobně značně zesílily hodně radikální hlasy.

Již v tomto období výrazně rezonovala politickými institucemi i společností zejména na Slovensku myšlenka na nové, rovnoprávnější uspořádání mezi Čechy a Slováky, což se týkalo velmi výrazně i Československé akademie věd, fungující dosud v asymetrickém modelu. ČSAV byla fakticky vnímána jako

Obr. 115

Fotografie z kafkovské konference publikované v konferenčním sborníku. Pohled za předsednický stůl a do auditoria. Obálka sborníku *Franz Kafka. Liblická konference* (1963).

česká instituce (s drobnou výjimkou, kterou představoval bratislavský Virologický ústav), jejíž formálně podřízená slovenská část v podobě Slovenské akademie věd (SAV) získávala stále větší autonomii, přestože vládní politika před rokem 1968 prosazovala spíše pravý opak. I představitelé SAV v roce 1968 však oceňovali střízlivý přístup vedení ČSAV, což dost možná přispělo k tomu, že Františka Šorma a celé Prezidium nepotkal osud Antonína Novotného.

Již na jaře bylo nicméně jasné, že by současné uspořádání ČSAV mělo projít zásadní proměnou. Nabízelo se několik variant lišících se mj. postavením zastřešující ČSAV. Vše ale zůstávalo ve stavu počátečních nápadů, protože představitelé ČSAV i SAV čekali na definitivní podobu úpravy vztahu obou národů na celostátní úrovni. Přinejmenším některých vědeckých pracovníků ČSAV působících v Brně (zejména na společenskovědních pracovištích)⁴ se

4 Sebevědomí čerpali mnozí moravisté mj. z archeologických vykopávek z období Velkomoravské říše, prováděných obvykle pracovníky Archeologického ústavu ČSAV v Brně.

také velice úzce týkalo ožívování moravistického hnutí, požadujícího obnovu zemského uspořádání a větší moravskou autonomii. Vztah mezi pražskou centrálou a pracovišti ČSAV v Brně zůstával poněkud napjatý a celá Akademie byla řadou moravských činitelů vnímána jako především pražská instituce. Ve srovnání s intenzitou volání po úpravě vztahů Čechů a Slováků se moravská autonomie jevila jako relativně marginální problém.

K atmosféře roku 1968 patřilo i bedlivé sledování vývoje názorů společnosti za pomoci sociologických metod. Výraznou roli v tomto ohledu hrál obnovený Ústav pro výzkum veřejného mínění ČSAV, který v březnu 1968 uspořádal dva výzkumy ohledně názoru na aktuální politický vývoj. Oba ukázaly jednoznačnou podporu reformního procesu i snahy o nápravu křivd a bezpráví z nedávné minulosti.

Na konci března se vybíral nástupce Antonína Novotného ve funkci prezidenta, a i když měla volba velkého favorita v osobě generála Ludvíka Svobody, kterého podporoval Sovětský svaz i předsednictvo ÚV KSČ, na rozdíl od předchozí éry veřejnost diskutovala i o jménech dalších kandidátů, zejména Josefa Smrkovského a Čestmíra Císaře, tehdy velmi populárních politiků. V této souvislosti zaznělo ale i jméno Františka Šorma.⁵ Přestože někteří členové ÚV KSČ včetně ředitele Historického ústavu ČSAV a dlouholetého člena vedení ČSAV Josefa Macka při projednávání kandidatury na prezidenta požadovali, aby Národní shromáždění mělo na výběr alespoň ze dvou kandidátů, nestalo se tak a Ludvík Svoboda byl drtivou většinou zvolen 30. března 1968 prezidentem ČSSR.

Začátkem dubna došlo ke schválení Akčního programu KSČ, na jehož přípravě se významně podíleli i někteří lidé úzce spjatí s Akademií jako Ota Šik, Radovan Richta nebo Zdeněk Mlynář. Byla jmenována nová vláda, jejímž místopředsedou zodpovědným zejména za ekonomickou reformu se stal Ota Šik, zvolený ve stejném měsíci řádným členem ČSAV.

V kabinetu, vedeném nyní Oldřichem Černíkem, se udržel i člen korespondent Jiří Hájek, který však přešel z pozice ministra školství do funkce ministra zahraničí. Ani zásadní rekonstrukce vlády však nic nezměnila na tom, že předseda ČSAV nebyl počítán mezi její členy, přestože o zajištění trvalého vládního postu vedení Akademie výrazně stálo.

I přes významný podíl na formulování Akčního programu KSČ byla Akademie a zejména její vedení kritizována za nízkou angažovanost na reformním procesu. Poměrně ostrá slova zaznívala nejenom z vnějšku, kde hrála nemalou roli snaha některých institucí a jejich představitelů získat na úkor ČSAV lepší pozici v systému vědy a výzkumu a pomstít se za domnělé nebo i skutečné křivdy v minulosti,⁶ ale nespokojenost vyjadřovali i samotní členové ČSAV, což se jasně ukázalo mj. na XXIV. valném shromáždění ČSAV v dubnu 1968. Ostrý kontrast mezi centristickým a pragmaticky umírněným vedením ČSAV a radikálními postoji zejména mladších příslušníků technické inteligence jasně ukazovalo fungování Klubu angažovaných nestraníků (KAN), ustaveného na počátku dubna 1968, kde důležitou roli hráli právě mladí technici a přírodovědci.⁷ Zřetelné rozdily se daly najít i mezi oficiálními názory funkcionářů Akademie a postoji vznikajícího Svazu vědeckých pracovníků.⁸

Výzkum veřejného mínění i reakce médií navíc ukázaly, že značná část veřejnosti považuje vize načrtnuté v Akčním programu KSČ za nedostatečné a neodpovídající aktuální situaci. Do debaty se přitom opět zapojili někteří pracovníci ČSAV, zejména z oblasti společenských věd jako např. filozof Karel Kosík. Že se veřejnost, ale i samotní členové KSČ dožadují důkladnějších a rozsáhlejších změn, než jaké předestřel Akční program KSČ, naznačoval i průběh okresních a obvodních konferencí na jaře 1968, které víceméně jednoznačně podpořily demokratizační proces i konání nového sjezdu KSČ v dřívějším než původně stanoveném termínu.

5 VONDROVÁ, Jitka, NAVRÁTIL, Jaromír, MORAVEC, Jan: *Komunistická strana Československa. Pokus o reformu: říjen 1967 – květen 1968*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny (dále: ÚSD) AV ČR, 1999, s. 234 (Stenografický záznam diskuse na 65. schůzi Předsednictva ústředního výboru KSČ ke kandidatuře Ludvíka Svobody na funkci prezidenta ČSSR z 26. března 1968).

6 Šlo zejména o některé vysoké školy či výzkumné ústavy dříve působící v rámci Československé akademie zemědělských věd nebo určitá pracoviště zdravotnického výzkumu.

7 Srov. HOPPE, Jiří: *Opozice '68. Sociální demokracie, KAN a K 231 v období pražského jara*. Praha: Prostor, 2009.

8 K této problematice srov. kapitolu 5.5.